

עידן

דעת
אלקן אביך
ועבדו

פטרון מערכת דעהו:

נתנדב לע"נ הרה"ח זאב ב"ר משה ע"ה
וזו' האה"ח מרת פעריל ב"ר טובי' ע"ה

גליון קמב - פרשת כי תצא - שנת תשפ"ג

גליון מיוחד לבחורי חמד • ערוכים מתוך משנתו של כ"ק מרן רבינו שליט"א

משנת החסידות

שיעורים בספר התניא פרק מב
שיעור פט - ב (פרשת יתרו תשס"א)

ביאורים ויסודות מורחבים בתורת מרן הבעש"ט ותלמידיו זיע"א

מסילת ישרים

שיעורי השקפה ומוסר בדרך החסידות

ולמדתם אותם את בניכם:

ה'שלימות' שלך
תעבור לצאצאך
אחריך ביותר

עמוד ה'

ויזכור
ימי עולם
משה עמו:
אופן הנהגת
משה רבינו
בדור המדבר

א. רוח חכמה ובינה: מהות כח של חכמה ובינה

השפעת משרע"ה לישראל את כח ה'דעת' וה'נצח' | מהות החכמה - ידיעת הדברים בכח השכל, והבינה - הבנה במה שהשיגה החכמה | חיצוניות ופנימיות במוח החכמה | 'חיצוניות החכמה' - מושכלות ראשונות שאינם מובנים כל הצורך | 'פנימיות החכמה' - השגות מופשטות שלמעלה מן ההבנה

ב. משה קיבל תורה: התקשרות משה רבינו לשורש חכמת התורה

גם בתורה יש חיצוניות ופנימיות | חיצוניות התורה מובנת לשכל הגשמי והטבעי, ופנימיותה הם השגות דקות שלמעלה מהבנה | ספריהם של תלמידי הבעש"ט ז"ע כוללים השגות נעלמות שאינם מובנים ע"פ שכל החיצוני | משה רבינו דבוק בחלק הפנימי שבתורה - שורש התורה עצמה | מידת 'דעת עליון' - התקשרות לבחינת ה'חכמה' שבתורה

ג. המזה מי מריבה: ביאור פנימי במהות חטא מי מריבה

משה רבינו רצה להמשיך לישראל דרגה מקור התורה עצמה | כלל"י סברו שעדיין אינם מוכנים אליה | 'ודברתם אל הסלע' - כדי להשפיע תורה בכח ובדרגת דיבור משה | 'החכמה מאין תמצא' - כדי להמשיך שורש התורה נצרך ביטול גמור | לכן השתדל ר' זירא לשכוח תורת חוץ לארץ בעלותו לארץ ישראל | משה רבינו הוריד עצמו אל דרגת בני ישראל, והוציא להם מעיינות תורה שגם הדרגות הנמוכות יכולות להשיגן | טענת השי"ת למשה על שלא היתה לו תקיפות הדעת ונאמנות להישאר במדרגתו | אחר מיתת משה הוצרכו להחזיר את הלכות התורה ע"י פלפול - דרגת בינה | תקיפות זו נדרשת מכל תלמיד חכם וכן תורה

א.

רוח חכמה ובינה: מהות כח של חכמה ובינה

נאמן. (וכבר אמרנו במקו"א כי פעמים רבות מצינו כמה דברים ועניינים בספרי חסידות הנראים כסותרים זה את זה, אך שבאמת אין הם סתירה כלל וכלל, ורק צריכים לבארם היטב להבין באיזה אופן נאמר דבר זה, ובאיזה בחינה אומרים להיפך וכדו', ולהציב כל דבר על מקומו הנכון והראוי, ואז יבוא כל אחד על מקומו בשלום).

חכמה - ידיעה בשכל בלבד, בינה - הבנת הדבר שבידיעת החכמה וכדי להבין הדברים היטב נחזור ונבאר מתחילה פירוש מהות 'חכמה' ו'בינה', שנמשלו בהם המוחין העליונים הרוחניים, שכבר נתבאר עניינם והחילוק שביניהם במקו"א באריכות.

והוא, כי משמעות ה'חכמה' היא ההכרה והידיעה באיזה דבר הבא ע"פ השכל והמוח, גם בלא שיובן בכח ההבנה וההסבר, אלא עצם ידיעת מהות הדבר בשכל נקרא בשם 'חכמה'. ומאידך מהות מדת ה'בינה' היא הבנת דבר החכמה הלזה שהשיג - על פרטיו וסעיפיו וכל ההסברה שבו, עד שהשכל יבין אותו לאמיתו ולאשורו.

שני חלקים בחכמה - 'חיצוניות' ו'פנימיות'

להבין היטב יותר מהות ה'חכמה' עצמה העומדת למעלה מהבינה וההסבר שבדבר, נאמר שבאמת יש שני חלקים בספירת החכמה: חיצוניות החכמה ופנימיות החכמה, ונשתנה מדרגתם

כפ"ג - באותן השגות נעלות שידע והשיג, ולא הטה עצמו מהם זיו כל שהוא, לכן היה בכוחו להעלות גם את העולם עמו לגודל מדרגתו, והיינו לנצח את כל חשכות והעלמות טבעי העולם הזה המעלימים על הבורא המחיה ומנהיג אותם. ובוזה הגביה משה רעיא מהימנא את כל הבריא למדרגה נעלה ונשגבה שתהיה יד ה' מתגלה בה לעין כל, וכמו שהעלה את אכילתם - שיאכלו מן, לחם מן השמים וכדו'. והכל בכח זה שהיה 'רעיא מהימנא', ועמד במעמדו ובמדרגתו בתוקף ובנאמנות בלי נפילה כלל.

להבין מהות 'דעת עליון', וגם ענין החכמה של משרע"ה

ועתה נבוא לבאר בעז"ה את מה שהדגיש התניא לומר שנשמת משה רבינו מושרשת ב'דעת עליון' שבעשר ספירות דאצילות, וצריך להבין מהי הכוונה של 'דעת עליון' דייקא, ובמה נשתנה הוא מ'דעת' סתם המכונה בשם 'דעת תחתון'. ובדברים האלו יבואר גם מה שמצינו בהרבה מקומות ששורש נשמת משה שייך אל דרגת החכמה, בחי' יסוד אבא וכו', וכל זה צריך ביאור איך נכללו כל הבחינות האלו בנשמת הרועה

משרע"ה המשיך כח 'דעת' ומידת ה'נצח' לנשמות ישראל

בגליון הקודם הארכנו בביאור מה שכתב התניא שמושה רבינו השפיע לנשמות ישראל את כח הדעת, ומאידך מצינו כי מידתו הוא מידת הנצח, וביארנו, שהם אכן שתי דרגות שנכללו בנשמת משה, האחת, שהיה בו את הכח והיכולת לנצח ולשבר את טבעי העולם הזה, ומצד זה פעל את עשר המכות במצרים והוציא את בני ישראל משם בשליחותו של מקום. והשנית, היא מה שלאחר מכן היה תפקידו להמשיך הדעת לבני ישראל, ע"י הורדת התורה הקדושה אליהם מיד הקב"ה, שעל ידה תהיה דעתם נכון בהשגת חכמת אלוקות. ונתבאר שבאמת עיקר עניינו של משה היה המשכת הדעת לישראל, אלא שכדי שיוכל אכן לפעול משימתו זו, הוצרך מתחילה לנצח ולבטל ולהכניע את חשכות קליפת העולם הזה, ואת כח התגברות החיצונים שבו, ורק אח"כ כשהודוכו ונטהו נשמות ישראל מקליפתם זו, היו ראויים ונכונים לקבלת התורה, ואזי עלה בידו להשלים את תפקידו השני למסור להם התורה.

ע"י נאמנותו במדרגת הדעת זכה לנצח טבע העוה"ז

ועוד נתבאר שייכותם של שני תפקידים הללו האהדי, והוא, כי מצד מה שהיה משרע"ה נאמן מאד למדרגתו הנעלה, והיינו שנתקשר היטב - בבחינת דעת שהיא התקשרות כמ"ש התניא

פטרון הגליון - אלול

נתנדב ע"י ידידנו הנכבד

מוה"ר בנימין אליעזר זאב הערבסט הי"ו
לע"נ זקינו הרה"ח ר' משה שלום ב"ר יעקב ע"ה
נלב"ע כ' אלול תשנ"א לפ"ק

'פנימיות החכמה' הוא השגות מופשטות, השגות אלוקות, שהם השגות כאלו שאי אפשר להסביר אותם כלל ע"י כח הבנת השכל כי הן נעלות ממנו לאין ערוך, ואינן מושגות אלא למי שתופס אותן בחושי הנשמה, וכעין הלשון המורגל בספר הזוהר: 'תא חזי', כי אין הן מובנות לשכל עד שיאמר עליהן לשון שמיעה והבנה

~

משה רבינו שמסר לנו את התורה מפי הקב"ה, היתה מדרגתו בשורש התורה עצמה, שהיא חלק הפנימיות שבתורה, בחינת ספירת החכמה עצמה, שלמעלה מעלה מחלק התורה הנגלית לנו המוסבר ע"פ הבנת השכל החיצוני, ולדרגה זו שבתורה היה הוא מקושר בכתב הדעת שלו, שעניינו חיבור והתקשרות

בענין זה, וכמו שיתבאר.

'חיצוניות החכמה' - מושכלות ראשונות שאינם מוסברים ממש

וביאר עניינם הוא, כי 'חיצוניות החכמה' הם כל המושכלות הראשונות שאין בהם הסברה והבנה כל כך. כגון מה שעולה חשבון מספר אחד עם עוד אחד לשנים, או מה שהדבר השלם הוא יותר מהחצי, וכדומה, שכל אלו הם מושכלות ראשונות שאין בהם הסברה והבנה למה הוא כך, אלא רק קבלת המציאות כפי שהיא, ולכן נכללים המה בדרגת החכמה. אבל מכל מקום הם רק החלק החיצוני שבספירת החכמה הדבוק ביותר במדת

הבינה, והיינו שמאיר בו ביותר חלק ההבנה שבו, ועל זה נאמר שחכמה ובינה הם 'תריין רעין דלא מתפרשין'. כי אע"פ שהמושכלות הראשונות הינם אכן בגדר 'חכמה', בכל זאת אינם כמהות החכמה ממש, שהרי למעשה מובנים הם אל השכל אף בלא הסברת הדבר, והעיקר אצלם הוא מה שהם שייכים אל הבינה. והיינו כי שייך בהם קצת הבנה. ונמצא שבהם לא מתגלה כל כך מהות ספירת החכמה עצמה שלמעלה מעלה ממדת הבינה.

'פנימיות החכמה' - השגות אלוקות שלמעלה מגדר ההבנה

אך מאידך חלק 'פנימיות החכמה' הוא השגות

.ב.

משה קיבל תורה: התקשרות משה רבינו לשורש חכמת התורה

לעתידי לבוא ככתוב 'תורה מאתי תצא' (ישעיה נא, ד). והיינו החלק הפנימי של התורה שכעת עדיין לא נתגלתה בשלימות, וכמו שיבואר לפנינו בעז"ה.

פירושי תלמידי הבעש"ט זי"ע הם השגות נעלמות שאינם מובנים בשכל החיצוני

וקצת דוגמא לדבר יש ליתן ממה שמצינו בספרים הקדושים של הראשונים מרביתנו תלמידי הבעש"ט זי"ע, כגון ספרי המגיד זי"ע, תולדות יעקב יוסף, דגל מחנה אפרים וכדו', שנאמרו בהם מימרות סתומות ונעלמות שאינם מובנים כלל, כגון המאמרים שנאמרו בשם 'שמעתי ממורי', וכנהה רבות. וכן מצינו בהם גם 'סייטשלעך' בפסוקים הנראים לעין הראות כפשוטים ביותר, אשר לכאורה יכול כל אחד מאיתנו לומר פירושים ורעיונות כאלו, ואין מובן כל כך מהי גודל המעלה והעמקות שבהם. אך באמת הענין בשניהם שוה, והוא, שדברי תורה הללו הם השגות נעלות מאד שנמשכו ממקום שורש התורה עצמה, מקור החכמה, אשר אי אפשר כלל לתפוס אותם בכח השכל החיצוני והגשמי, ולענין חכמה החיצונית אין ניכר כלל עומק החכמה והשגה שבהם. אך הצדיקים הקדושים האלו עמדו על אמיתת עניינם בכוח גודל נשמתם ורום מעלתם, והשיגו השגות כאלו אשר רק חלק אלוך ממעל יכול לתפוס ולהשיג.

משה רבינו דבוק בחלק הפנימי שבתורה - שורש התורה עצמה

והנה משה רבינו שמסר לנו את התורה מפי הקב"ה, היתה מדרגתו בשורש התורה עצמה, שהיא חלק

.ג.

המה מי מריבה: ביאור פנימי במהות חטא מי מריבה

בכל זאת צריך הוא להיות רק כלבוש אל מקור התורה שלמעלה ממנו

אך מכל מקום אין זו גילוי דרגת התורה על אמיתתה, והיא רק חלק התורה היורדת ממקום גבוה למקום נמוך להעלות ולזכך גם את החלקים הגשמיים והחיצוניים שבבריאה, עד שגם הם יאירו באור התורה ויקבלו ממנה זיכרון וטהרה. אך בכל זאת אין דרגה זו דומה כלל וכלל - באין ערוך ממש - לעצם מהות התורה כפי שהיא מתגלה במקורה העליון. כי אף שאכן צריכים גם לעסוק בחלק הנגלה והפשוט שבתורה הבאים בכח השתלשלות של ספירת הבינה, אך הדבר צריך להיות רק כלבוש וכלי לעצם קדושת התורה שהיא נעלה מאד מכל הסברים וטעמים הנגלים].

משתלשלת ומתלבשת בלבושי התורה הנגלית, ומסתתרת בהסברים המובנים גם לשכל הטבעי.

כח ההבנה שבתורה מזכך את השכל הגשמי

[ואף שבוודאי ישנה מעלה גדולה גם בהתגלות חלק ההבנה שבתורה, כשיורדת התורה אל מקום החכמה הנגלית והחיצונית ודבריה מוסברים ע"פ שכל הטבעי בחינת 'אורייתא מבינה נפקת', מפני שדבר זה פועל הזדככות והתהפכות לטוב גם לחלק החיצוני שבאדם, עד שגם הוא יראה בחכמתו ובבינתו שלו את אמיתת חכמת התורה, ועי"ז תתברר ותתעצם עם קדושת התורה. ואשר מטעם זה צריך אכן להיות כל עמלנו בתורה במשך כל היום להבין ולהשכיל את דברי תלמוד תורה בכח הסברה הישרה והנכונה, כדי שגם שכל העב הגשמי והטבעי יעמוד על ענייניה.

משה רבינו ביקש להשפיע לישראל דרגה נעלה של שורש התורה

והנה ע"פ הדברים שנתבארו שמהות משה רבינו ע"ה היתה דבוקה עם מקור התורה עצמה, דרגת התורה כפי שהיא בשורשה, ששם היא השגות אלוקות וגילויים נעלים שלמעלה מעלה מבחינת התגלותה כאן למטה בתורה הערוכה שלפנינו, נבוא לבאר כמה פרשיות שבתורה העוסקות בענין זה.

דהנה כיון שמשם רבינו השיג דרגה נעלה זו שבתורה ובה היה דבוק מאד כאמור, לכן היה רצונו עוז של הרעיא מהימנא למסור לנו את התורה ג"כ ע"פ מדרגה נשגבה זו, ושיהא עיקר חלקם ועסקם של העם ישראל בתורה - בחלק ההשגות המופשטות והנעלות, שהיא מקור התורה עצמה, ולא כפי שהיא

כלל ישראל סברו שאינם מוכנים עדיין לגילוי דרגה זו

הנהגה משרע"ה השתדל מאד להוריד דרגה זו שבתורה לעם ישראל, אמנם כלל ישראל לא היו ראויים ומוכנים אז לכך, 'וינועו ויעמדו מרחוק', היינו שטענו שדרגה זו היא נעלית ומרוממת הרבה מאד ממדרגתם ומצבם, ועדיין אינם נכונים לקבל גודל השגות אלו שבתורה, ואם יספיקו אנחנו לשמע את קול ה' אלקינו עוד ומתנו'. ולכן ביקשנו ממש להקטין את דרגת ההשפעה והמדרגה הרמה שאליה הוא רוצה להעלות אותם, ולהסתפק במדרגות קטנות ונמוכות מאלו.

נפשנו קצה בלחם הקלוקל'

ועל ענין זה תפלו הם על הפן, ואמרו 'נפשנו קצה בלחם הקלוקל' (במדבר כא, ה), ופירשו חז"ל (יומא עה: הובא ברש"י שם) שאמרו 'עתידי מן זה שיתפח במעונו, כלום יש ילוד אשה שמכניס ואינו מוציא'. וצריך להבין עומק דבריהם, כי בוודאי דור דעה כזה לא דיברו דברי הבל ושוא, ובוודאי שהיתה להם איזו כוונה עמוקה בדברים אלו.

דרגת התורה שנשפע לישראל היתה כפי מדרגת אכילתם

והכוונה בזה מתבאר ע"פ האמור, כי הנה אמרו חז"ל (מכילתא דרשב"י טז, ד) 'לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן, והנראה מדבריהם, שהתורה שניתנה לבני דור המדבר היתה כפי דרגת הלחם והאכילה שאכלו, ונמצא שכמו שבאכילתם שם במדבר המשיך להם משה רבינו אכילה רוחנית שלמעלה מטבע העוה"ז וכו', כמו כן היה דרגת התורה שניתנה להם ג"כ בחינה רוחנית, בדרך השגות הנשמה שלמעלה משכל הטבעי והגשמי.

טענת ישראל שעדיין אינם במדרגת 'אנשי נשמה'

הנהגה על זה טענו הם כי מדרגה זו היא נעלה מאוד ממעמדם ומדרגתם של עכשיו, ועדיין אין הם מוכנים וראויים לכך, וכיון שהינם בגדר 'ילוד אשה', אי אפשר להם לקבל מאכל רוחני כזה ש'מכניס ואינו מוציא'. וכמו כן התורה - שעומדת כפי דרגת האכילה שלהם - היא גבוהה מני מדרגתם, ואין ביכולתם לעמוד במדרגה רוממה זו, כי במצבם הנוכחי עדיין לא הגיעו לכדי הפשטת הגוף מחומר ומגשמייות ולהשגת השגות נשגבות כאלו שרק בכוח חושי הנשמה להשיגם.

[וכדי לשבר את האוזן קצת למה הדבר דומה, נמשיל הדבר לאותם אנשים שנהנים לשמוע פעם בעת צרון נעלה או בסעודה שלישית איזה השגה נעלה ודקה בתורה ובעבודת ה', אך מרגישים כמה שטוב הדבר רק לפעם אחת בשבוע, ואין ביכולתם להתאים עצמם להיות מוכנים לעסוק בזה גם בשאר העיתים והזמנים, כי אז ישר בעיניהם מה טוב ומה נעים להגות בסוגיות הש"ס ולפלפל בדברי הקצות והנתיבות וכו' שהם חלק המוסר והגילוי שבתורה. והסיבה לזה היא, כי אכן אנשי כלל ישראל הפשוטים שלעת עתה אינם מוכנים להיות משוטטים ומפשפשים בהשגות עליונות תמידין כסדרן, כי מדרגתם התמידית היא רק בחלק המובנת של חדותא דאורייתא].

'ודברתם אל הסלע' - כדי להשפיע תורה בכח ובדרגת דיבור משה

ובענין זה יבואר ג"כ מה שנכשל משה רבינו ע"ה בחטא מי מריבה והכה את הסלע עד שנתן מימיו. וכוננו ש'ענין נביעית מי בארה של מרים רומזים לגילוי התורה המתגלים ומושפעים לעם ישראל, וכמו שדרשו חז"ל (עירובין נד ע"א ועוד) את פסוקי שירת האבא על אופן התגלות התורה ודרך לימודה.

כי הנה אמר הקב"ה למשה 'קח את המטה וגו' ודברתם אל הסלע לעיניהם ונתן מימיו' (שם כ, ח), והיינו שהיה הרצון העליון בזה שהשפעת מעיין באר

התורה הבא מן הסלע תהיה ע"י כח דיבורו של משה רבינו, והיינו שידבר הוא לישראל ע"פ מדרגתו, שהוא דרגת פנימיות התורה כפי שהיא במקורה ושורשה (וכמו שהיה אכן צרון משה רבינו במתן תורה כנ"ל), וע"י הגילוי וההתדבקות במקור התורה יתעלו כלל ישראל למדרגות רמות וגבוהות, וייעשו כאנשי נשמה, וע"י יפלו ויתבטלו כל הרע והסט"א שנאחזים בהם.

'החכמה מאין תמצא' - כדי להמשיך שורש התורה נצרך ביטול גמור

אמנם ראה משה רבינו שכלל ישראל עדיין אינם ראויים ומוכנים להתגלות נעלה זו וכו'. וביותר מזה, הנה כדי לזכות למדרגה נפלאה זו שבתורה, מקור החכמה עצמה, צריך לכך ביטול גמור לפי מדרגה זו. וע"ד שנאמר (איוב כח, י) 'והחכמה מאין תמצא', שכדי לקבל את אמיתת החכמה צריך האדם להיות במדרגת 'אין', ורק בכך יוכל להשיג את מקור החכמה. על דרך זה נמי כשביקש משה רבינו להמשיך לישראל דרגה נעלה זו של גילוי שורש התורה, וזה כהכנה לביאתם לארץ ולהתגלות דרגת תורת ארץ ישראל, סבר משה שעליהם להגיע למדרגת ביטול גמור אל מדרגתו שלו.

טעם שביקש ר' זירא לשכוח תורת בבל בעלותו לא"י

וזה ע"ד שמצינו בגמ' (ב"מ פה.) שרבי זירא התענה מאה תעניות כשעלה לארץ ישראל כדי שישתכח התורה שלמד בבבל. והטעם הוא, שכדי לזכות לתורת ארץ ישראל שהיא דרגה גבוהה מאוד של תורה, צריכים מקודם לבטל כל ההשגות והדעות שקנו בחוץ לארץ, ולהגיע לביטול הגמור מכל וכל, ורק אח"כ יוכל לקנות תורת ארץ ישראל בשלימות, ע"ד 'פושט צורה ולבוש צורה'.

'שמעו נא המורים'

אמנם כלל ישראל לא עמדו עדיין במדרגה שנדרשה מאיתם, ולא הגיעו אל מצב הביטול שהתבקש מהם. וע"ז נער בהם משה ואמר להם (שם פסוק י') 'שמעו נא המורים' - ופרש"י 'סרבינים, מורים את מוריהם', כלומר שאין לכם את ההתבטלות הנצרכת למורים כדי שתהיו ראויים לקבל השגות נעלות אלו, ולכן 'המן הסלע הזה נוציא לכם מים', הא כיצד.

'ויך את הסלע וגו' ויצאו מים רבים ותשת העדה ובעירם'

וכיון שראה משה שהם אינם מוכנים לקבל מדרגה עליונה זו שבתורה כפי שהיא בשורשה הנעלם, מיד מסר נפשו עליהם 'ויך את הסלע במטוה פעמים ויצאו מים רבים ותשת העדה ובעירם' (שם פסוק י"א), והיינו שירד ממדרגתו וניהם כמה שרצה בתחילה להעניק להם דרגה מרוממת של מקור התורה, ובמקום ה'לדבר' אל הסלע - כדרך בן אדם בר דעת, 'הכה' את הסלע - כמו שמכים בהמה, וע"י"ש משכו מעיינות התורה - 'מים רבים' - למקום רחוק מאד, והיינו שקיבלו אז ישראל דברי תורה באופן של השתלשלות והתלבשות בלבושי הבינה ושכל הטבעי, שהם הולכים ויורדים למקומות רחוקים ונמוכים, עד שנאמר 'ותשת העדה ובעירם', כלומר השגות כאלו שגם הנפש הבהמית של האדם יכולה להבינם ולהשיגם. ובזאת הרויח אכן שכל המדרגות ייהנו ויקבלו מדברי תורה, אך לא המשיך את ההשגות המופשטות העליונות והמרוממות המתגלות במקור התורה עצמה.

'וען לא האמנתם בי' - שלא היה לכם תקיפות הדעת ונאמנות להישאר במדרגתכם

והנה על זה באה אח"כ תוכחתו של הקב"ה למשה ולאחרון לאמר (שם פסוק י"ב) 'וען לא האמנתם בי להקדישני במים לעיני כל ישראל', כלומר שהיתה טענה על משה רבינו מדוע נתפעל ממצבם הירוד של כלל ישראל עד שחשב שלא שייך להמשיך להם את התורה בשורשה כפי שהיה אכן רצונו יתברך וגם רצון

משה בתחילה, כי היה ראוי שתהיה לך תקיפות הדעת שלא להתפעל כלל ממעמדם של העם, ולעבוד על כך שהם יתעלו אליך ואל מדרגתך, ולא שאתה תיפול אחריהם למקומם השפל.

מדרך 'בכל ביתי נאמן הוא', נדרשה גם כאן הנהגת תוקף ונאמנות

וזה לעומת מה שנאמר על משה 'בכל ביתי נאמן הוא', ושמטעם זה נקרא הוא בשם 'רעיא מהימנא', 'כי עבד נאמן קראת לו', כמו שהארכנו בגילוי הקודם שהיה זה מטעם שלא נתפעל כלל ממצבו הנמוך של גשמיית העולם, ולא הטוה את עצמו אליו כלל אלא אדרבה עלה בעצמו ולהעלה את כל העולם עמו, ומכאן זה יכל לנצח ולשבר את קליפת חסכות טבע העולם הזה, ולעורר שיוד מערכות הטבע בגודל הנסים והנפלאות שעשה הבורא יתברך על ידו בכל האותות והמפתים שעשה לפרעה ולמצרים, וכן בכל משך זמן הליכתם במדבר בירידת המן להם וכו', ונמצא שלא נפל כלל למצב הבריאה.

הנה כדרך הזה טען אליו הקב"ה כעת ואמר, אם כן, מדוע כאן כן התפעלת ממצבם הירוד של כלל ישראל, הלא אדרבה היה לך להישאר תקיף וחזק על עמך ובמדרגתך הרמה והגבוהה בנאמנות ובתקיפות כמו מאז, ולגרום שהעם יעלו עמך, ושיוכלו גם הם לקבל התורה במדרגתה הנעלה והאמיתית, כפי שהיה רצונך הטוב עמם. וכדרך שפעלת כן על העולם ומלאוהו השעלית אותו עמך ועשיתו כלי לגילוי נפלאות ה' ביציאת מצרים וקריעת ים סוף, כמו כן היה ביכולתך לפעול כן אפילו על בעלי בחירה. אך 'וען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל, לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם', כי עדיין אינם מוכנים לקבל תורת ארץ ישראל כראוי וכנכון.

[וכמוכן שכל דבריו הם רק לפרש קצת את הטענה הנאמרה עליו בתורה 'וען לא האמנתם', אך בוודאי שאם עשה כן משה מדעתו, הרי שכך היה צריך הדבר להיות, ומסר נפשו בעד כלל ישראל כרועה נאמן שצאנו חביבים עליו יותר מגופו ונפשן].

אחר מיתת משה הוצרכו להחזיר את הלכות התורה ע"י פלפול - דרגת בינה

ואכן מיתת משה גרמה שנשתכחו הרבה הלכות שבתורה (תמורה טז.) עד שהוצרך עתניאל בן קנז להחזירם מתוך פלפול, ו'פלפול' הוא ענין מדת ה'בינה' - מבין דבר מתוך דבר, והיינו שמתוך שמת משה במדבר ולא זכה להיכנס לארץ, לא זכינו עדיין לשלימות גילוי התורה בשורשה ובאמיתתה - דרגת 'מחכמה נפקת', וכל התורה המצויה עתה בידינו היא רק מצד מדרגת ה'בינה', שהיא מתלבשת בסברות ובהסברים חיצוניים כאמור.

'כל ת"ח שאינו קשה כברזל אינו תלמיד חכם'

ודבר זה אכן נצרך לכל תלמיד חכם ולומד תורה, לדעת ולהשכיל שעליו לעבוד עבודתו בנאמנות ובתקיפות יתרה, בלי להפסיק משום סיבה שבעולם. וכמו שדרשו ז"ל (תענית ד.) בפסוק 'ארץ אשר אבניה ברזל' - אל תיקרי אבניה אלא בונה, שתלמיד חכם צריך להיות קשה כברזל, עיי"ש, וכיונו לומר, שצריך התלמיד חכם לעמוד ולשרת את עבודתו בקודש בתוקף רב ובנאמנות, ולא להתפעל כלל מכל מצב העולם החיצוני שבסביבותיו, לא להחשיב את מה שהם מחשיבים, ולא לנהות אחרי הבלים, רק לידע נאמנה את התפקיד שעליו לעשות, ולקבוע את מקומו ביני עמודי דגירסא בארבע אמות של הלכה שאין לו להקב"ה בעולמו אלא אותם בלבד (בכרות ח.), ומכאן זה יזכה לעלות מעלות רמות במעלות הצדיקים, לטעום נועם צוף ממתקות התורה, לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו.

נקודות:

והנה משרע"ה השתדל מאד להוריד דרגה זו שבתורה לעם ישראל, אמנם כלל ישראל לא היו ראויים ומוכנים אז לכך, 'וינועו ויעמדו מרחוק', היינו שטענו שדרגה זו היא נעלית ומרוממת הרבה מאד ממדרגתם ומצבם, ועדיין אינם נכונים לקבל גודל השגות אלו שבתורה, ואם יספיקו אנחנו לשמע את קול ה' אלקינו עוד ומתנו'. ולכן ביקשו ממש להקטין את דרגת ההשפעה והמדרגה הרמה שאליה הוא רוצה להעלות אותם, ולהסתפק במדרגות קטנות ונמוכות מאלו.

~

ודבר זה אכן נצרך לכל תלמיד חכם ולומד תורה, לדעת ולהשכיל שעליו לעבוד עבודתו בנאמנות ובתקיפות יתרה, בלי להפסיק משום סיבה שבעולם. וצריך התלמיד חכם לעמוד ולשרת את עבודתו בקודש בתוקף רב ובנאמנות, ולא להתפעל כלל מכל מצב העולם החיצוני שבסביבותיו

א.

המלחמה נגד הנוק' דסט"א צריכה התגברות מיוחדת

כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלקיך בידך ושבת שביו (כ"א, ז).

כמה מפרשים (עי' רבינו בחיי) דייקו, אשר לפי מה שפנתה הכתוב כי תצא למלחמה על אויבך בלשון רבים, היה לו לסיים ונתנם ה' אלקיך בידך ושבת שביו, ומה זאת שמסיים ונתנו ה'א וגי' ושבת שביו בלשון יחיד.

וי"ל על פי דאי' בספה"ק, כי המלחמה הנוכרת בכתובים אלו רומזת על מלחמת היצר, שהיא המלחמה הגדולה להכניע את הסט"א וחילותיו. והנה הסט"א יש בה דבר ונוק' (זכר ונקבה), וידוע מדברי הספה"ק (אוה"ח הק' בראשית ט"ז, י"א ע"פ הוה"ק) כי אצל הסט"א חזקה הנוק' יותר מן הדכר, והיא מתגברת בהתגברות יתירה כנגד הקדושה. ולפי זה יש לפרש, כי בשעת היציאה למלחמה נגד הסט"א נאמר כי תצא למלחמה על אויבך בלשון רבים שהם הדכר והנוק' דסט"א, אבל הנצחון שנהיה במלחמה זו נוכר בלשון יחיד, ואמר ונתנו ה'א בידך ושבת שביו, וזה עולה רק על הדכר. ולכן אח"כ נשאר עדיין בשביה אשת יפת תואר [שלא נהרגה במלחמה], והיא הנוק' דסט"א שעדיין לא ניצחו אותה כי היא חזקה יותר מן הדכר. ואחר שכבר סיימו את המלחמה עם נצחון על הדכר, צריכים להתחיל להתגבר מחדש כנגד הנוק', והיא מלחמה חדשה ותקיפה יותר, ועל כך באו כל המעשים להכניע את הקל' האחוזה באשת יפת תואר.

ובזה יש לפרש שני מקראות שנאמרו בענין מחיית עמלק, כי בפסוק אחד (שמות י"ז) אומר הקב"ה כי מחה אמהה את זכר עמלק מתחת השמים, וא"כ הרי שהקב"ה הוא העושה זאת. ולעומת זאת, בפרשתנו נמסרה מצוה זו אלינו, ואמר הכתוב (דברים כ"ה, י"ט) תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח. ולפי האמור יש לפרש במלחמה זו נגד ראשית גויים עמלק (במדבר כ"ד, ט), כמו שביארנו בענין כל המלחמות הבאות לעומת הסט"א, אשר כנגד הנוק' דסט"א צריכים התאמצות יתירה. ובכן נוסף עוד, כי בעצם מצדינו אין אנו יכולים להתגבר אלא כנגד הזכרים של עמלק בלבד, ועל כך נמסרה אלינו המצוה לעשות את הדבר אשר ביכולתנו, להתגבר לעומת הדכר של הסט"א. אבל על כך מבטיח הקב"ה כי יהיה א"ל גומר בעדינו ומעשי ידיו יכונן עלינו, לתת בידנו להכניע גם את הנוק' של עמלק, ועל כך אמר כי מחה אמהה את זכר עמלק, לפי שזה בא רק בכח עזר וסיוע אלקי [ובזה אפשר לבאר את שורש טעותו של המלמד של יואב בן צרויה, שהקרהו תמחה את זכר עמלק (כ"ב, כ"א), כי אכן מצדינו יכולים אנו להכניע רק את הזכר של עמלק, אבל טעה בזה, מפני שהקב"ה הבטיחנו למחות גם את הנוק', וא"כ יכולים וצריכים אנו למחות את זכר עמלק לגמרי].

ולפי האמור יבואר עוד, מה שמצונו במלחמת מדין שהרגו אנשי הצבא רק את הזכרים, כי סברו שיכולים להכניע רק הדכר. ומשה רבינו ע"ה כעס עליהם ואמר להם (במדבר ל"א, י"ט) 'החיייתם כל נקבה', כי טען עליהם שהיה להם להתעורר ולהכניע הנוק' דסט"א ועי"ז יזכו לסייעתא דשמיא.

ב.

רמזי תשובה עילאה ותשובה תתאה

כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלקיך בידך ושבת שביו (כ"א, ז).

פרשת כי תצא נקראת תמיד בחודש אלול, הוא הזמן המיוחד לעבודת התשובה. וידוע כי התשובה היא בחי' תשובה, שצריכים להשיב את ה' של שם הוי"ה שנתרחקה

ממקומה על ידי החטאים. ולכן ישנם שני מדרגות בתשובה, תשובה עילאה כנגד ה' עילאה שבשם, ותשובה תתאה כנגד ה' תתאה. ושלימות התשובה היא ביום הכיפורים, שאז עולה ה' תתאה ומתאחדת עם ה' עילאה, כאשר אז נשלמות שני המדרגות בעבודת התשובה. כי ע"י קדושת היום של יום הכיפורים נעשה מתשובה תתאה [תשובה מיראה], לתשובה עילאה [תשובה מאהבה].

והנה יש ד' מילואים עיקריים לשם הוי"ה, ע"ב הוי"ו הוי"ה (י"ד הוי"ו וא"ו הוי"ו) מ"ה (י"ד הוי"ו וא"ו הוי"ו) ו"ו הוי"ו (י"ד הוי"ו וא"ו הוי"ו) והם מכוונים כנגד ד' אותיות שם הוי"ה. ונמצא כי עבודת התשובה שיש להן שייכות לשני ה' שבשם, מכוונות כנגד מילוי ס"ג ומילוי ב"ן. ונרמזו שניהם במה שכתבו הקדמונים על עבודת חודש אלול, שהוא רמז בפסוק אני לדודי ודודי לי (שה"ש ג', א), כי התיבות 'אני לדודי' הם בני ס"ג ב"ן. ושלימות התשובה היא ביום הכיפורים כנ"ל, ולכן אומרים בפיוט של ליל יוה"כ כמה פעמים תיבת 'עלה', שהוא בני ס"ג ב"ן. ונרמז הדבר בשמה של פרשה זו 'כי תצא', שהוא בני ג' פעמים ב"ן עה"כ. ומנן 'כי תצא' יחד עם ק"י הפסוקים שיש בפרשה זו, הוא י' פעמים ס"ג עה"כ. כי ק"י בני' 'עלי' לשון עליה, דהיינו כנ"ל שיש עליה עד תשובה עילאה.

ג.

מחיית עמלק מכח שער הנ'

זכור את אשר עשה לך עמלק (כ"ה, ז).

פרשת מחיית עמלק נכתבה בסוף פרשת כי תצא, ותיכף אחריה מתחילה פרשת כי תבא בענין מצוות ביכורים מן הפירות שנשתבחה בהן ארץ ישראל, ויש לפרש את הסמיכות.

והנה פרשה כי תצא היא הסדרה המ"ט במנין פרשיות התורה, ופרשת כי תבא היא הסדרה ה'ן, ויש לומר כי הן רומזות להמישים שערי בינה שנבראו בעולם, אשר מ"ט שערים ניתנו להשגה ושערי הנה נעלה מתפיסת האדם (עי' ר"ה כ"א). והנה מצוות הביכורים מתחילה בחג השבועות שהוא יום ההמישים בחי' שער ה', וכן א"ו ביה"ק (עי' ח"ג ע"ג) כי ענין הביכורים הוא בחי' עץ החיים המתבכר בחג השבועות, וידוע כי עץ החיים הוא בחי' שער ה'. ולכן פרשת כי תבא העוסקת במצוות הביכורים, היא הפרשה ה' בתורה.

ונסמכה לפני פרשת מלחמת עמלק, כי עמלק הוא המתנגד לענין שער ה' כידוע. כי עץ החיים שהוא שער ה' מקשר שמים וארץ, ולכן מהלך עץ החיים הוא חמש מאות שנה (ירושלמי ברכות פ"א ה"א), כמו מהלך שבין שמים וארץ (פסחים ד'ג), כי הוא מקשר ביניהם. ועמלק שנמצא 'מתחת השמים' (שמות י"ז, י"ד), רוצה להפריד בין השמים והארץ, ולכן הוא מתנגד לשער ה' שבקדושה. ומפני זה באה פרשת המלחמה כנגדו בסוף הסדרה המ"ט הרומזת על מ"ט השערים לפני שער ה', כי שם הוא מקום מלחמה זו. כי עמלק בא שלא להניח לכלל ישראל להגיע לשער ה' שבקדושה, ובאותו המקום נלחמים עמו. ובאמת באה המלחמה על ידי המשכת שער ה' עצמו, כמו שביארנו הספה"ק במה שעשה המן מוצע עמלק עץ גבוה המישים (אסתר ה' י"ד) ברצונו להכניע ח"ו את כלל ישראל, כי עמלק בא להפריד את כלל ישראל משער ה' על ידי שהוא רוצה לאחוז שם בעצמו ולקבל יניקה ממנה. אבל זה עצמו גורם למפלתו, כענין הכתוב (איוב י"ב, כ"ג) משגיא לגויים ויאבדם, כי על ידי שהוא מתרומם לשער ה' שאין לו בו שום תפיסה, באה מפלתו מכח עץ זה עצמו, ולכן נתלה המן על זה העץ אשר הכין למרדכי.

והנה עמלק הוא עיקר זרע עשו, וידוע כי ארבעת אבות הנוק'ן השור הבור המכועה וההבער (כ"ב, ב) הן כנגד ארבעת

הגלויות בכל מדי יון ואדום, ונמצא כי גלות אדום שהוא עשו (בראשית לו, א) היא בחי' המזיק של אש. ולכן מצונו כי לעומתו של עשו צריכים כח של 'בית יעקב אש ובית יוסף להבה' (עובדיה א, י"ח), כי הם עומדים לעומת כח האש המזיק של עשו. ולכן מנין הגי' של 'ישראל' עדיף על 'עמלק' כמנין 'אש', כי 'אש עמלק' רוצה להתגבר לעומת כלל 'ישראל' ח"ו. ולכן כאשר מתגברים באש של קדושה, ובוה מכניסים את כל כח האש אל הקדושה, נהיה עמלק חסר 'אש' ממנין 'ישראל' ועל ידי זה באה מפלתו.

וכל עניינו של עשו הוא החיצוניות, כמו שאמר הכתוב עליו שהוא 'איש שדה' (בראשית כ"ו, כ) דהיינו חיצוני [לעומת יעקב שהוא 'יושב אהלים' (שם) בבחי' פנימיות]. ולכן מצונו בדני המזיק של אש שהוא כחו של עשו, שאם היוקה האש דבר טמון פטורים על היוקה (כ"ב, ה). כי כל כח ההיזק של עשו אינו אלא בחיצוניות, ואילו דבר טמון אינו תחת שליטת עשו.

והחילוק הגדול בין החיצוניות והפנימיות הוא בענין שער ה' הנ"ל, כי מ"ט השערים שניתנו לתפיסת השגת האדם הם בחי' חיצוניות, ושער ה' הנעלה מכל רעיון הוא בחי' מקום הפנימיות הטמון. ולכן 'מקן' נוט' מ"ט נ', כי מקום המעבר מ"ט השערים לשער ה' הוא מקום הקשר, שבו אין אחיזה לעמלק ועשו. וזה הוא ענין פרשת מחיית עמלק שנאמרה בסוף הסדרה המ"ט לפני הסדרה ה', כי שם הוא בחי' 'טמון באש' אשר בה מנצחים את עמלק.

ד.

פתיחת שערי התשובה והפרנסה על ידי דמעות

הפוחת שער לדופקי בתשובה (מתוך תפילה ימים נוראים).

בימים אלו בימי חודש אלול עוסקים בענין התשובה, והקב"ה פותח שער מיוחד לדופקי בתשובה. ויש לומר כי זהו ענין התשובה בכביה ודמעות, כמו שאמר הכתוב (תהלים קי"ט, קל"ו) 'פלגי מים ירדו עיני על לא שמרו תורתך'. והוא על פי מה שאמרו חז"ל (ברכות ל"ב) אשר שערי דמעה לא ננעלו, ונמצא כי הדמעות מביאות לפתיחת השערים. ולכן כאשר באים לדפוק על שערי התשובה ומבקשים שיפתחו, מביאים לפתיחה זו על ידי הדמעות. וזה נהיה על ידי קול השופר המעורר לתשובה, כמבואר בדברי חז"ל (ר"ה ג'ג) כי התקיעות הן יבבה ויללה, ונמצא שהוא ענין של תשובה על ידי בכיה בדמעות, מפני שעל ידי זה נפתחים שערי התשובה.

והנה מצונו בחז"ל (ברכות נ"ג) ענין של 'שתי דמעות', ומבואר באריה"ק (שעה"כ תפלת השחר א) שהם ממתקים את שני בחי' הדינים האחוזים בעינים [ש"ך ופ"ר], ודמעות אלו נרמזות בראשי תיבות הפסוק (תהלים קמ"ה, ט"ז) פותח את ידך ומשביע ליכל חי' ריצון, שהוא 'רחל' בני' ב' פעמים 'דמעה', עיי"ש. ולפי דבה"ק רואים גם בפסוק זה את הכח של הדמעות לפתוח שערים, שהרי נזכר כאן 'פותח את ידך' שנפתחים שערי הפרנסה, והוא על ידי דמעות אלו. ויש לומר עוד כי זהו ענין קבורתה של רחל אמנו בבית לחם (בראשית לה, י"ט), כי על ידי ב' הדמעות שבני' 'רחל' כנ"ל, נפתחים שערי הפרנסה הנרמזים בבית לחם.

ונמצא כי בענין התשובה ובענין הפרנסה מצונו פתיחת שערים על ידי הדמעות. והנה תיקנו חז"ל בלשון התפלה 'בחכמה פותח שערים', ויש לרמז בזה על שני פתיחות השערים הנוכרים מכה הדמעות. כי אמרו חז"ל (שבת קי"ז) אשר תקיעת שופר ורדיית הפת הם 'חכמה ואינה מלאכה', ותקיעת שופר הוא ענין התשובה, ורדיית הפת היא ענין הפרנסה, ועל שניהם אמרו שהיא 'חכמה', ולכן מצונו בהם פתיחת שערים בחכמה על ידי הדמעות.

ולמדתם אותם את בניכם: ה'שלימות' שלך תעבור לצאצאין אחרין

א. ברכני בשלום: התבוננות רחבה ברעיון ה'שלימות'

השימוש בכח הדמיון כדי להרחיב רעיונות של מוסר | תיאורים של שלימות משפיעים על האדם להשתוקק אליה | ביתו של הרה"ק מרוז'ין זי"ע | איך נראה ביתו של עובד ה' | איך שהאדם חינך את עצמו כך יכול לבנות את ביתו | ברגע שהבין את מעלת השלימות כבר לא זקוק לסיבות נוספות כדי להיות עובד ה'

ב. חנוך לנער: העצה העיקרית בחינוך הילדים

בדרך כלל בחור טוב גם עושה שידוך טוב | כך גם יצליח להעמיד בית לשם ולתפארת | יזכה לילדים טובים זרע ברכ ה' | הילדים 'מבינים' על איכות היהדות שמוסרים להם | הצמצומים של ההורים עוברים לילדיהם אחריהם | העצה הכי טובה לחינוך הילדים הוא לחנך את עצמו | כשההורים מתנהגים כהוגן הילדים שואפים לחקות אותם

ג. נאמן לפניך: עבודת ה' בנאמנות גם כשלא רואים שום תוצאות

כשאדם רואה כמה הוא רחוק מן השלימות הוא עלול להישבר | עשר שנים כבר עובד על מידת הגאווה וטרם חל בו איזה שינוי | היצר הרע מרפה את ידיו לשלעולם כבר לא יצליח | התורה קובעת שאפשר להשיג שלימות | הניסיון הגדול: למי מאמינים לתורה או ליצר הרע | כל המחיצות הם רק 'אחיות עיניים' | לפתע באחת ייפתחו לו השערים | אפשר לעבוד על מידה אחת ולהשיג שלימות במידה אחרת | תסמוך על הקב"ה ותעבוד אותו בנאמנות

..א.

ברכני בשלום: התבוננות רחבה ברעיון ה'שלימות'

להרחיב רעיון מוסרי עם כח הדמיון

המסילת ישראל ישרים כאן בפרק ד מדבר אודות ה'שלימות' האמתית - שהשי"ת נתן לנו תורה ומצוות כדי שעל ידם נזכה להשיג את ה'שלימות' שכל בר דעת צריך להשתוקק אחריה.

והנה הכלל בלימוד המוסר הוא, שלא להסתפק ללמוד ולהבין רק את הרעיון שכתוב בספר בכל פרק וענין, אלא על האדם להתבונן בענין שלומד ולהרחיב ולהעמיק ולמצוא בו דברי חפץ.

אחד מן הדרכים להרחיב את הנלמד הוא, ע"י שמפעילים את 'כח הדמיון' בצירוף ותיאור דוגמאות ומשלים שיש בהם כדי לעמוד על טיבו ועומקו - לוקחים הרעיון שלומדים ומשתמשים בכח הדמיון והצירוף כדי לנתח אותו ולפרקו לחלקים. על האדם לצייר לעצמו 'תמונה רחבה' של כל רעיון שלומד עד שיקבל בו השגה מחודשת.

תיאור של בית קדוש

ונבוא אכן להשתמש קמעה עם כח הדמיון כאמור ולצייר לעצמנו את הרעיון של 'שלימות'. ראשית נפתח בצירוף עד קצה האחרון - ומשם נרד לתאר 'תמונה' שיש לה יותר אחיזה במציאות שלנו: הנה נתאר לעצמנו מציאות של בית נעלה ונשגב, למשל ביתו הקדוש של הרה"ק מרוז'ין זי"ע.

בבית נשגב זה יכלו לממש בידיים את הקדושה ואת הדבקות, צומחים שם ילדים שעוד בעודם

עוללים רכים כבר אינם מסיחים לרגע את דעתם מן הדבקות. כאן נולדים ילדים שירדו מעולמות עליונים. נתאר לעצמנו איך נראית סעודת שבת קודש בביתו של ה'הייליגע רוז'ינער': בראש השלחן יושב הצדיק האלוקי וסביב לשלחנו מסובים בניו הקדושים, כאן יושב הרה"ק מסדיגורא, כאן הטורטקובער, כאן יושב ההוסיאטינער וכן הלאה. יושבים כאן אנשים שהם כלל לא מזה העולם.

שמעתי מאדמו"ר מאמשינוב זי"ע לספר; שזקינו הרה"ק רבי יצחק מוורקא זי"ע הגיע פעם להרה"ק מרוז'ין זי"ע, והזמין את הרוז'ינע קינדער שיבאו לסעוד עמו פת שחרית בצוותא. רבי איציקל כבר היה אז לעת זקנתו, והם היו עדיין אברכים צעירים (אולי היו רק בחורים צעירים) ואמר רבי איציקל "אני ראיתי אותם והם לא היו בכלל בעולם הזה!". - אלו לא גוזמאות כלל, ביטוי שיוצא מפיו של צדיק מהדורות הקודמים כמו רבי איציקל וזארקער הוא מדוד ושקול 'לא פחות ולא יותר' והוא אמר "הם לא היו בכלל בעולם הזה!".

נו, עם רואים שלחן טהור שיושבים שם

פרק ד

פִּי כְּבָר נִתְבָּאָר אֲצִלְּךָ שְׂאֵם אֲצִמְעִים אֱלֹהִים וְיִמְעֲמוּ לָהֶם, אוֹ אִם אֲצִמְעִים יִהְיוּ חֲלָשִׁים וְלֹא בְּכָל הַחֶזֶק הַמְצַטְרֵף בָּהֶם, הִנֵּה לֹא יִשְׁיֵנוּ בָּהֶם שְׁלֵמוֹת אֲמִתִּי אֱלֹהִים יִגְרַע מֵהֶם כִּפִּי מִה שֶׁיִּגְרַעוּ הֵם בְּהַשְׁתַּדְּלוּתָם, וְנִמְצְאִים חֲסֵרֵי הַשְׁלֵמוֹת, מִה שְׁהוּא לָהֶם צָרָה גְדוּלָּה וְרַעְיָה רַבָּה. עַל כֵּן לֹא יִבְחָרוּ אֱלֹהִים לְחַרְבוֹת מֵהֶם וְלִתְחַמֵּיר בְּכָל תְּנַאֲיָהֶם וְלֹא יִנְחֹחוּ וְלֹא יִשְׁקָטוּ מִדְּאֲגָה מְדַבֵּר, כִּן יִחַסֵּר מֵהֶם מִה שֶׁיִּנְיֵעַ אוֹתָם אֵל הַשְׁלֵמוֹת אֲשֶׁר הֵם חֲפְצִים

תיאור של בית נעלה

וכעת נרד לתאר תמונה שיש לה אחיזה במציאות שלנו; נצייר לעצמנו משפחה בישראל - לאו דוקא בית של בני אדמורי"ם - אלא פשוט 'בית חסיד' שהוא אכן מרום כפי שראוי לו: בבית זה כל הליכות החיים הם עם מידות טובות ומזוככות, המושג של קנאה לא נמצא בבית הזה, לעולם לא יאמרו שם "אדם זה הצליח מאד" באופן שתתלווה עם האמירה אפילו איזו הרגשה דקה של קנאה.

בבית זה אין שום מקום לדיבורי לשון הרע, אין כזה מושג שידברו שם אודות חסרונות של הזולת. (חוץ מדיבורי גנות על רשעים שהם מצוה). בבית זה אין שום דיבורים של פוליטיקה וכל ההבלים המסתעפים, הם כלל לא מבינים את השפה הזו... מה כן מדברים בבית זה? על מה נסובים השיחות לעת ערב כשהבחורים חוזרים מהישיבה? מדברים סיפורי צדיקים דברי תורה ענייני השקפה וכדומה.

סדר ההשכמה

בבית הזה זמן ההשכמה לפנות בוקר הוא מצב רציני מאד - לא

נקודות:

והנה הכלל בלימוד המוסר הוא, שלא להסתפק ללמוד ולהבין רק את הרעיון שכתוב בספר בכל פרק וענין, אלא על האדם להתבונן בענין שלומד ולהרחיב ולהעמיק ולמצוא בו דברי חפץ. אחד מן הדרכים להרחיב את הנלמד הוא, ע"י שמפעילים את 'כח הדמיון' בצירוף דוגמאות שיש בהם כדי לעמוד על טיבו ועומקו - לוקחים הרעיון שלומדים ומשתמשים בכח הדמיון והצירוף כדי לנתח אותו ולפרקו לחלקים

בבית הזה זמן ההשכמה לפנות בוקר הוא מצב רציני מאד - לא ישנים עד מאוחר, אלא כולם משכימים קום לעבודת הבורא. אבי הבית כבר הקדים לקום לפנייהם, כך שבשעה שהבחורים קמים הם כבר שומעים איך הוא אומר תהילים בהשתפכות הנפש. הבחורים קמים וכל אחד מתחיל בסדר העבודה שלו, זה עם גמרא וזה עם תהילים. 'הפארטאגס' שם אינו זמן פשוט - כל ההנהגה היא בחרדת קודש.

סעודת שבת

וכשמגיע שבת קודש הרי הבית הזה 'כולו אומר כבוד' קדושת השבת שוררת בכל מרחבי הבית. יושבים בסעודת שבת בהתרוממות הנפש, כל המצב שם מרום ונשגב. אומרים דברי תורה בענייני הפרשה, מדברים אודות ענינים של אידישקייט. אם הבנים כבר נשואים - והם אכן מתנהגים בהתרוממות, 'געהויבענע אינגעלייט' - מדברים קצת ענינים של פנימיות התורה. לא צריך להאריך שם בדיבורים הם כבר מבינים ברמזים. ומי מדבר איך שנראה שם חלק הזמירות, השירות ותשבחות, מלא דבקות ערגה וכיסופים. כי כאן בבית הזה דבקות הוא דבר פשוט.

כל השיג ושיח שם אינו כשאר בני אדם

יש ופלוני מתארח על שלחנם, הלז הוא בעצם אדם טוב, אפילו יהודי חסידי, אמנם עדיין הוא אדם פשוט. הוא יושב איתם לסעודת הערב והוא מתחיל לדבר בשפה המקובלת ברחוב בין אנשים, הוא אומר איזה דבר שיש בו קצת לשון הרע ואחר כך אומר דבר שנשמע מזה קצת קנאה ושוב מתבטא באיזה ביטוי שאינו ראוי דיו.

הם מסתכלים עליו במבט תמוה - הגם שהם מקבלים אותו בספר פנים יפות - אבל הוא קולט שהם תמהים על דבריו, הם כלל אינם מבינים מהיכן באים לבן אדם מילים כסגנון זה. ומהר מאד הוא משנה את הנושא שפתח בו וכבר מדבר בענין אחר.

האורח רואה את כל ה'הלוך ילך' של הבית הזה ומרגיש בעצמו: "אני לא במגרש שלי! אני לא שייך לכאן! כאן מדברים בשפה אחרת! סגנון הדיבור שאני רגיל בו, אין לו דריסת רגל כאן!". הוא חשב לעצמו שאם יאמר איזה לשון הרע - בני הבית יתעוררו לחיים, כפי שהוא רגיל, זה יהפוך לנושא,

אחד כבר יוסיף איזה פרט, השני יפחית משהו, השלישי יגיד מבינות וכן הלאה. למעשה מה שקורה זה ההיפך הגמור - הוא אומר לשון הרע, וכולם מסתכלים עליו כעל איש מוזר, כאילו שנפל מהירח... אף אחד לא מבין כאן על מה הוא מדבר. האורח מרגיש שהוא נקלע לאיזה עולם שהוא כלל אינו שייך אליו.

כפי שאדם בונה את עצמו כך יכול לבנות את ביתו

בוודאי, כדי לזכות לכזה סוג של בית אכן צריך לחנך את הילדים לכן, לעיתים אף נדרשים לומר דברי מוסר בבית. אבל העיקר - מהיכן התחיל כל זה? איך מעמידים כזה בית נעלה? מאבי הבית עצמו! מפני שהוא עצמו אדם נעלה - לכן יכול להעמיד בית עם שלימות כזו.

אם בעודו בחור בישיבה לא נכנס איזה דיבור של לשון הרע בד' אמותיו! לא היה שם דריסת רגל לקנאה! כל הבלי העולם הזה וכל מה שאנשים מחשיבים בעולם החיצוני - לא היה אצלו שום מציאות! מה כן היה נחשב אצלו? דברים קדושים ונשגבים! רק ענינים נעלים היו אצלו דבר שיש בו ממש - לב נשבר 'איז א זאך!'! השתפכות הנפש 'איז א זאך'! 'א ווארעם דאווענען איז א זאך'! וממילא יכול היה בהמשך להעביר ולמסור את ההשגות הללו לבני ביתו וכך זכה להעמיד בית נפלא ומרומם שכזה.

'ירושלים של מעלה'

זהו רק דוגמא של ציור אחד שאדם יכול לתאר לעצמו כדי לעמוד על הבנת הענין ולתפוס בשכלו את הדברים האמורים: "ע"י תורה ומצוות זוכים לשלימות". וכך אפשר להמשיך ולצייר כמה מיני משלים של שלימות כדי להבין קצת באיזה עולם של שלימות הקב"ה רוצה להכניס אותנו.

כגון, אפשר לצייר מחזה של מדינה שלימה שכל מהלך החיים שם הוא באופן של שלימות. (בארץ ישראל - בזמן שכלל ישראל היו במעמדם - אכן כך היה) כל הרחוב מלא עדינות, אין שם שמץ של היפך הצניעות חס ושלום, נשים מקיימות את לשון הכתוב (תהלים מה, יד): "כָּל כְּבוֹדָהּ בַּת מְלֶכֶת פְּנִימָה" וכמעט לא מסתובכות ברחובות. כל סגנון החיים והליכות המון העם מאד אנושיים,

אנשים נראים כמו אנשים... מדברים כמו אנשים, המשא ומתן שלהם מתנהל בהגינות ובמידת האמת בלי שום שקר, הם מתנהגים כפי שכתוב (צפניה ג, יג): "שְׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל לֹא יַעֲשׂוּ עֲוֹנָה".

יחד עם זה רואים שם תלמידי חכמים ובני עליה - הם עוברים וחולפים ברחוב העיר אבל הם כלל אינם בזה העולם... הם אחוזים שרעפים, מחשבותיהם שקועים בדברי תורה, הם אינם הולכים ד' אמות בלא תורה. אפילו האנשים הפשוטים שביניהם, מתהלכים ברחובות בעדינות נפש ובהתרוממות רוח. זהו עולם אחר, עולם של שלימות - אפשר קצת לקרוא אודות מהלך חיים שכזה בסיפורים המתארים איך היה נראה 'ירושלים של מעלה', אלו יהודים נעלים התהלכו שם ב'געסלאך' של מאה שיערים - ניתן לקבל מהציור האמור קצת השגה לדעת ב'איזה עולם' הקב"ה רוצה שנחיה.

לא אלמן ישראל

כך ישנם כמה וכמה תיאורים שאדם יכול להרחיב בהם כדי לקבל השגה אודות מעלת השלימות שהקב"ה רוצה לתת לנו. יכולים להרחיב ולהתבונן איך היה נראה סדר היום של הצדיקים - אפשר לקרוא סיפורי צדיקים ולקבל מושגים על צורת החיים שלהם. כך אפשר גם בדורות הללו לקבל 'משל חי' מאנשים שניתן לראות אצלם ולהכיר עליהם - מהו המושג של תורה ומצוות. הגם שאין רואים היום אנשים בדרגת הדורות הקודמים, אבל לפי ערך הדור עדיין אפשר לומר לא אלמן ישראל, גם היום ישנם יראי ה' שהאדם יכול לשאוף להיות כמותם.

אם הבין את מעלת השלימות אינו זקוק לסיבות נוספות להיות עובד ה'

כשאדם שם על ליבו את הדברים הללו - הוא מתבונן דבר מתוך דבר ומרחיב את הענין של שלימות שהמסילת ישרים כותב - כאן אודותו, הוא מבין את המושג ואכן משתוקק לזכות למעלה הרמה הזו - שוב אינו צריך להרבה סיבות כדי שירצה להיות עובד ה'. הוא כבר גם לא זקוק שיזכרו איתו אודות השכר הצפון לצדיקים ובוודאי שלא על סתם רווחים שהוא יכול להפיק מכך שיהיה עובד ה'. כי השלימות היא הכל! 'דאס איז עס און נאר דאס זוכט ער'.

ב.

חנוך לנער: העצה העיקרית להצלחה בחינוך הילדים

עבודת ה' ברצינות ובכבוד ראש, הנה ימציא לו הקב"ה את זיווגו כמותו ביראת שמים ובחסידות, זיווג בערכו כפי שחז"ל דורשים על הפסוק (תהילים לב, ו) "על זאת יתפלל

אלא בחורים צריכים לדעת כי ברוב המקרים סגנון והנהגת ביתם שהם עתידים להקים ימשך אחר הנהגתם והליכות חיהם בימי בחרותם. אם בחור לוקח על עצמו את עול

השידוך שלו והבית שיבנה - הכל תלוי בימי בחרותו מענין לענין באותו ענין - הנה באמת המשל שציינו לעיל, אינו רק דמיון ומשל,

כל מי שנכנס בשער עבודת ה' צריך לדעת מראש, שבדודאי יעברו עליו מצבים של חושך והסתר פנים, היצר הרע יעמיד נגדו מחיצה עד שירגיש שהוא ממש כעיוור באפילה. אמנם אם כיוון שכבר יודע כל זה מראש, הנה מעתה יש בידו להיות מוכן לכל הבלבולים שהיצר עתיד להניח לפתחו

צריכים 'לחפש' כל כך אחר עצות בחינוך, העיקר מה שצריך זה דבר אחד: שהאדם עצמו - השקפותיו והנהגותיו - יהיו ישרות וראויות על פי תורה! **אם הוא יעמוד ב'תנאי' זה, שוב כבר לא יזדקק לכל השיטות וה'תורות' בחינוך.** עליו פשוט להיות אדם ישר - אינו נדרש אפילו להיות בן עליה לשם כך - רק פשוט יהודי שחי לפי המסילת ישרים וחובות הלכבות, ותו לא.

הילדים ישאפו לחקות את דרכי

אדם שמתנהג בדרך הישרה והנכונה מחדיר בכך לביתו 'רוח' של התעלות והתרוממות! מרגישים באוויר הבית את הישרות ואת הנקיות. **ילדים שרואים את ההתנהגות הזאת, מרגישים את האמת בקרבם והם מעצמם רוצים ללכת בדרך זו.** הם שואפים אחר צורת חיים כזו. הם מרגישים שדרך זו חשובה ורצויה היא מאד - 'טייער און געוואלדיג'. נו, אם כן אפוא פשוט, שהבית שהוא יבנה יהיה מלא רוממות - 'א דערהויבענע שטוב'. הוא זוכה לסייעתא דשמיא כדברי חז"ל (יומא לט). "הבא לטהר מסייעין אותו" השי"ת יהיה בעזרו לבנות בית כשאיפת ליבו.

כתיב (מלאכי ג, כד) **'וְהָשִׁיב לָב אֲבוֹת עַל בְּנֵיהֶם וְלָב בְּנֵיהֶם עַל אֲבוֹתָם** - משיח יבוא ויעשה שלום בין לב הבנים ולב הוריהם. **כי עתה בזמן הגלות יש בתוך 'לב בנים' טענות על 'לב אבות'.** לבנים יש טענות על ההורים - אפילו אם אינם חושבים ואינם אומרים את טענותיהם - אבל בסתר ליבם בוודאי מונחים הטענות הללו. כי כל הבעיות שלהם נמשכים מההורים שלהם. **לאבא יש לו את הבעיות שלו, את ה'קטנות המוחין' שלו את ה'צמצומים' שלו, וכל אלו עוברים ממנו עצמו לילדיו ולצאצאיו אחריו.** אם הבן קולט שלא 'מוכרים' לו את האמת, החינוך שלו מלא סתירות והדברים שנאמרים לו לחנכו לא הולמים זה את זה - נו, בוודאי שכל אלו גורמים בעיות בחינוך!

אם ההורים יתנהגו כראוי לא יצטרכו לעצות חינוכיות

ושבו מחפשים אחר כל מיני פתרונות - רצים לחפש עצות ותחבולות מכל המחנכים והמבנים - אבל הבעיה נמצאת בשרש! מקור הקושי נמצא במצבו הרוחני של אביו - 'אין דער אידישקייט פונעם טאטן! לא

כָּל חֶסֶד אֲלֵיךָ לְעַתְּ מֵצָא" - זו אשה. יחד עם זיווגו הראויה לו יוכל להעמיד את ביתו על אדני התורה והיראה כפי שבית יהודי אכן צריך להיראות.

בחור צריך לדעת שכל חייו תלויים ועומדים על השנים הללו - כפי איך שעובד על עצמו ומתקן את דרכיו ומידותיו בימי בחרותו, כזה שידוך גם יקבל בבוא הזמן, וכפי השידוך שיעשה כך גם יבנה ביתו כראוי לשם ולתפארת.

הבעיות החינוכיות מקורם בהורים

בתקופה שלנו כולם 'עסוקים' עם חינוך, יש 'מצב' של חינוך - מחד ישנם הרבה בעיות חינוכיות ולעומת זה ישנם כ"כ הרבה עצות ודרכי טיפול וכל מיני מהלכים ודרכים בחינוך, מזמן לזמן ישנם עוד ועוד סוגי קורסים והרצאות על דרכי החינוך. **אבל האמת צריכים לומר שרוב הבעיות הללו מקורם ושורשם בהורים עצמם!** אלו הם הבעיות שלהם עצמם! תוצאה של התנהגותם ואורח חייהם - שהם באופן שאינו ראוי - וכל אותם הנהגות חודרים ונתפסים בצאצאיהם אחריהם.

ג.

נאמן לפניך: עבודת ה' בנאמנות גם כשלא רואים שום תוצאות

היצר הרע פועל בתחבולות נוראות, ראשית דבר הוא מעורר את עיני האדם ומדמה לו כאילו שיש לפניו איזה חומה בצורה שאי אפשר לעבור בעדה, ועיקר כוונתו הוא - שאדם יתייאש ויתרפה מלהאמין שיש בידו להגיע לשלימות. אבל אסור להאמין לו תיכף ומתחילה וצריכים לדעת את האמת שאין שום מחיצה! האדם המבקש את ה', הוא קרוב להשי"ת ואין לפניו שום מניעה ומכשול שמונע אותו להצליח בעבודת ה'

השלימות בעינינו או לא. בא היצר הרע ואומר: "לא! אתה לא תגיע בכך לכלום! והא ראה, כבר עשר שנים אתה מתאמץ בעבודת ה' וטרם השגת איזה מדרגה!". **הנה כעת יש לך ניסיון: למי אתה מאמין? אתה תאמין לתורה או שמא תאמין ליצר הרע? זהו אחד מהניסיונות הגדולים שהקב"ה מנסה בהם את האדם!** ואם אדם נופל בניסיון זה - הוא אכן מאמין ליצר הרע ונתפסת בו איזה ספק קל שמא אכן לא ישיג מאומה ע"י עבודתו - הנה יתכן כי הא גופא הסיבה לכך שבסופו של דבר אכן לא יגיע לשום הצלחה. אם אתה מאמין ליצר הרע יותר ממה שאתה מאמין לתורה - אתה אכן לא ראוי שיתנו לך את המדרגות של שלימות! אם אתה מאמין ליצר הרע הרי שאתה אדם מעוות, מכך גופא אתה רואה שאינך בגדר 'שלם' אינך ראוי להשיג שלימות! נו, איך אתה מצפה להשיג מעלה זו?!

תוצאות העמל תלויים בהרבה חשבונות

ננקוט בדוגמא אחת: אדם עובד על מידת הגאווה במשך עשר שנים, אמנם טרם רואה שאכן הצליח בעבודתו ואכן הינו בעל גאווה כמקודם. נו, מגיע היצר הרע וכבר יש לו מסקנא: "אלא מאי אכן חבל על מאמציד וכל היגיעה שלך לעבוד

מצבים של חושך והסתר פנים, היצר הרע יעמיד נגדו מחיצה עד שירגיש שהוא ממש כעיוור באפילה - 'ער פילט ווי ער טאפט א וואנט', הוא יחשוב: "עה, איני רואה איך שאני יגיע לאיזה תכלית! כבר עברו עלי שנים על גבי שנים שאני מונח בעבודת ה' וכלל לא הגעתי לאן שקיוויתי וחשבתי שאגיע". ומי כבר מדבר אם חלילה וחס אירע לו מכשול ח"ו, אז הוא מרגיש בעצמו: "לא רק שאיני מגיע לשום הצלחה בעבודת ה', אני עוד נכשל בחטאים!". אמנם אם כיוון שכבר יודע כל זה מראש, הנה מעתה יש בידו להיות מוכן לכל הבלבולים שהיצר עתיד להניח לפתחו.

הניסיון הגדול: למי אתה מאמין לתורה או ליצר הרע

לכן צריך להתאזר מבעוד מועד עם כוחות רבים ולזכור דבר אחד: "אסור להאמין ליצר הרע!". אנו יודעים ומאמינים שהתורה ומצוות מביאים אותנו לשלימות נצחית - ואין נפקא מינה אם אנחנו רואים את

יצר הרע של חלישות הדעת

כשמדברים אודות השלימות - שאדם צריך להגיע ע"י תורה מצוות לשלימות - יכול 'לצאת' מזה יצר הרע 'חדש', יצר הרע של חלישות הדעת. **כי אדם שכבר מבין את מעלת השלימות ואכן רוצה להשיגה, אך למעשה יודע שהוא רחוק מן השלימות, הנה עלול הוא להישרר וליפול ברוחו מכך.** כשאדם עוד חושב במושגים של שכר ועונש, הוא עדיין אינו מחפש להשיג כלום וטרם יש לו את הניסיון הזה. אבל אם אדם מתעלה להיות מ'שלימי הדעת' ומבין שהתורה והמצוות מביאים אותו אל השלימות, הנה באחת כבר רוצה להשיג מעלה זו, וכשרואה שהוא רחוק מדרגה זו, והגם שהוא עובד ה' כמה וכמה שנים טרם זכה להשיג איזה מדרגה של שלימות - הוא עלול ליפול בחלישות הדעת עצומה.

הכלל: לא גדלים בבת אחת!

לכן צריך האדם לדעת כלל גדול: אי אפשר לגדול בבת אחת! צריכים לעבוד ולעבוד ולאט ולאט מתחילים להתעלות ממדרגה למדרגה. השי"ת יעמוד לעזרו, שעם הזמן - מתקופה לתקופה - יעלה מעלה בעבודת ה'. זהו לא דבר שמשיגים ביום אחד.

כל מי שנכנס בשער עבודת ה' צריך לדעת מראש, שבדודאי יעברו עליו

פרק ט"ו

ומפיה שְׁצַרְיָךְ לְזַהַר פְּקֻנַּת הַפְּרִיָּשׁוֹת הוּא, שְׁלֵא יִרְצֶה הָאָדָם לְדַלֵּג וְלִקְפֹּץ אֶל הַקְּצֵה הָאֲחֵרוֹן שְׁבוּ רַגְעֵי אֶחָד, כִּי זֶה וְדָאֵי לֹא יַעֲלֶה בְּיָדוֹ, אֲלֵא יִהְיֶה פּוֹרֵשׁ וְהוֹלֵךְ מֵעַט מֵעַט, הַיּוֹם וְקִנְיַת קִצְתּוֹ מִמָּוְנוֹ וּמִקֶּחַר יוֹסִיף עָלָיו מֵעַט יוֹתֵר, עַד שְׁיִתְרַגֵּל בּוֹ לְנַמְרֵי

על הגאווה, הנה כל העבודה שלך טרם הועילה דבר! כפי שנולדים ככה גם מתים!". צריכים לדעת שדברים אלו בשקר יסודם ואסור להאמין ליצר הרע שאומרם. עבודת ה' בהחלט מביאה את האדם לשלימות! ומה שטרם הינך רואה איזה שינוי בך?! הסיבה לכך היא כי אינך מבין את כל החשבונות! ייתכן כי אכן במשך כל השנים הללו טרם השגת איזה מדרגה, אבל יום יבוא והזמן יהיה מוכשר לך, ולפתע יפתח בפניך השער של שבירת הגאווה, או אז, אתה תתעלה בשבוע אחד באופן עצום ונפלא - לא כמו אחרי עשר שנים של עבודה אלא כמו אחרי עשרים שנה!

היגיעה בענין אחד וההצלחה בענין אחר

לפעמים ייתכן שבשמים רוצים שאתה תעבוד על גאווה כל ימי חייד! יש בשמים נחת רוח מעבודתך לשבור את הגאווה! איי אם תשאל, הרי זה צריך להביא אותי לשלימות? אתה צודק! זה אכן יביא אותך לשלימות! אבל לאו דוקא במידת הגאווה, אלא השלימות תהיה בהצלחתך בלימוד התורה! הקב"ה ישלם לך על עמלך כדי לשבר את מידת הגאווה, בכך שיפתח את ליבך להבין ולהשיג דברי תורה! יפתח בפניך שער של תורה! לא מוכרח שהשלימות שמשגיגים ע"י העמל היא דוקא באותו ענין עצמו שעבדו עליו, אלא ייתכן כי השלימות תהיה בענין אחר בתורה ובעבודת ה'.

(בוודאי שאם אדם אכן זיכך את עצמו בשלימות - יזכה להיות צדיק אמת. אמנם מדברים כעת מאדם שעבד על פרט אחד בעבודת ה'). לפעמים ייתכן שפותחים לו שער של ילדים טובים! - אתה עבדת על גאווה ולא התייאשת, לא האמנת ליצר הרע, לכן יזכו אותך מן השמים לילדים צדיקים ונפלאים, עוד יקנאו בך על שזכית בכאלה ילדים! כפי שרואים לפעמים אדם שיש לו ילדים טובים שכלל לא מבינים מהיכן זכה לכאלה ילדים, הסיבה לכך היא, שהם שכר השלימות שהשיג ע"י שעבד את ה' ועמד בכמה ניסיונות.

הקב"ה לא יאכזב אותך

היצר הרע פועל בתחבולות נוראות, ראשית דבר הוא מעוור את עיני האדם ומדמה לו כאילו שיש לפניו איזה חומה בצורה שאי אפשר לעבור בעדה, ועיקר כוונתו הוא - שאדם יתייאש ויתרפה מלהאמין ליש שיש בידו להגיע לשלימות. אבל אסור להאמין לו תיכף ומתחילה וצריכים לדעת את האמת שאין שום מחיצה! האדם המבקש את ה', הוא קרוב להשי"ת ואין לפניו שום מניעה ומכשול שמונע אותו להצליח בעבודת ה'. איי ואם תאמר אני לא מרגיש כלום? אז לא!!! אל תתפעל מהמצב הזה כלל! יום יבוא - במאוחר או במקדם - הקב"ה יעזור ויקרב אותי אליו וגם ייתן לי להרגיש התקרבות זו! אבל כבר מעכשיו אני יודע האמת שאין שום מחיצות!

אנו לא צריכים להבין חשבונות שמים! העיקר מה שאנו צריכים הוא - לא להאמין ליצר הרע! ועל זה איתא (אבות פ"ב מ"ד) "נאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולך", הקב"ה הוא 'נאמן', אני סומך עליו שהוא לא יאכזב אותי! "לא איש קל ויכוזב" - ער וועט דיר נישט אויסשפילן! אתה תגיע בסוף לשלימות, תמשיך ותעבוד הלאה בנאמנות ובמסירות ואל תחזיק שום חשבונות.

אלי - בונם, יבא... וכאשר סיפר זאת כ"ק אדמו"ר מאמשינאו היה מוסיף ואומר: 'פון דעמאלס ביז היינט קען מען נאך אסאך לאכן...' (מאז ועד היום - שיררו הדורות עוד ועוד - יכולים לצחוק עוד הרבה...).

פעם אחת הגיעו אל הרבי ר' בונם קבוצה של 'פראָפעסאָרן' ומלומדים יהודים, שהיו ל"ע אפיקורסים גדולים, ובאו לפניו ברצותם להתווכח עמו על ענייני אמונה. פתח הרבי ר' בונם ואמר להם: 'היינט זענען נישט דא קיין אפיקורסים! אמאל אין די אלטע צייטן זענען געווען גרויסע אפיקורסים, ס'איז געווען א פרעה, וואס דער אויבערשטער האט אים געגעבן גרויסע מכות, און אפילו הכי האט ער נאך אלעס געפרעגט מי ה'. אבער היינט, אז מען הערט נאָר איין דינער, טוהען זיך די אלע אפיקורסים אָן קאפלעך, און שרייען שמע ישראל! (היום אין אפיקורסים בנמצא! פעם בזמנים הקודמים היו אפיקורסים גדולים, היה או פרעה, שהקב"ה נתן לו מכות גדולות, ואפילו הכי עדיין שאל מי ה'. אבל בזמנינו, כאשר רק שומעים רעם אחד, מלבישים כל האפיקורסים את עצמם בכיפות, וצועקים שמע ישראל!). וכאשר רק הוציא הרבי ר' בונם מפיו הק' את הדיבורים האלו, נכנס פחד ה' בלבבותיהם והתעוררו בתשובה, ומיד הוציאו כולם 'טאשן טיכלעך' (מטפחות) שהיו בכיסם, ולבשו אותם על ראשם ואמרו 'שמע ישראל' באמונה שלימה.

אחר פטירת הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע לא היה ברור לחסידיו מי יהיה ממלא מקומו, כי חתנו של המגיד היה ידוע כגדול בתורה וצדיק נשגב, ובנו של המגיד היה הרה"ק רבי משה'לע זי"ע שגם היה צדיק וגדול, אבל לא היו יודעים על גדולתו כל כך כמו שידעו על גיסו הק'. נסעו החסידים ביחד אל הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע, ורצו להציע בפניו את ספיקותיהם שהוא יכריע בדבר. אכן כאשר רק נכנסו אצל הרבי, הקדים הרבי ואמר לרבי משה'לע: 'קאזניצע רבי זעצט אייך!' (הרבי מקאזניץ שבו נא...), ובוזה הכתיר אותו כממלא מקום אביו הק'. אחר כך אמר עוד: 'קאזניצע רבי זאגט תורה!' (הרבי מקאזניץ, אמרו נא תורה!) פתח רבי משה'לע ואמר על הפסוק 'כי רם ה' ושפל יראה וגבוה ממרחק ייָדע' (תהילים קלח, ו) וכך פירש: 'כי רם ה', דער אויבערשטער איז זייער גרויס, ושפל, און דער וואס פירט זיך בשפלות, אפילו ער איז אן אמת'ער שפל, יראה, ער זעהט 'גדלות הבורא'. וגבוה, און דער וואס האלט זיך גרויס, אפילו ער איז אמת'דיג גרויס, איז נאר ממרחק יידע, ווייסט ער נאר פונעם אויבערשט'ן פון דער ווייטנ'ס' (כי רם ה', הקב"ה הוא מאד גדול, ושפל, ומי שנוהג את עצמו בשפלות, ואפילו אם הוא באמת שפל, יראה, הוא רואה את הקב"ה. וגבוה, ומי שמחזיק את עצמו בגדלות, ואפילו אם הוא באמת גדול, הרי רק ממרחק יידע, הרי הוא יודע מהקב"ה רק ממרחק), וזו היתה התורה הראשונה שאמר רבי משה'לע ברבים.

שמעתי מאת כ"ק אדמו"ר מאמשינאו זי"ע כי אביו הרה"ק רבי יוסל'ע זי"ע פגש בהיותו אברך צעיר איזה חסיד זקן, אשר עוד נסע אל הרה"ק הרבי ר' בונם מפרשיסחא זי"ע. וסיפר לו אותו חסיד כי פעם זכה לשמוע איך שהתפלל הרבי ר' בונם 'מלכויות זכרונות ושופרות'. והנה הרבי ר' בונם נהג לפי דרכו בהצנע לכת והסתרת התלהבות, ולא ראו עליו בכל משך התפלה שום תנועה והתעוררות. אבל באמצע זכרונות 'האט ער ארויס געלאזט א קרעכץ' (יצאה אנחה מפיו) - והיה רבי יוסל'ע אומר על אותה 'קרעכץ' של הרבי ר' בונם, כי היתה בבחינת 'ולא יכול להתאפק' - והנה כאשר סיפר זאת אותו חסיד לרבי יוסל'ע היה זה יותר מחמישים שנה מאז ששמע את אותה התפילה, ובכל זאת כאשר הוציא מפיו את התיבות: 'האט ער ארויס געלאזט א קרעכץ', התעלף החסיד על אתר מן ההתעוררות הגדולה שאחזה בו כאשר נזכר מאותה 'קרעכץ'.

הרה"ק הרבי ר' בונם מפרשיסחא לא הגיח לכל אחד להיות אצלו בשעת עריכת הסדר, אלא לתלמידיו המיוחדים שהיה נותן להם רשות מפורשת על כך. והיו ממונים מיוחדים שהתעסקו לפני יו"ט לרדוג לכל אחד מהחסידים ששהו בפרשיסחא בחג הפסח, שיהיה להם מקום לערוך שם את הסדרים. שנה אחת היה מעשה בחסיד אחד, שנפל חלקו להיות אורח אצל איזה בעה"ב עני. כאשר הגיע אליו החסיד בערב יו"ט, אמר לו בעה"ב כי בוודאי יכול הוא להיות אצלו, אבל יכול הוא לראות בעצמו כי כמעט ואין לו אפילו מעט אוכל עבורו. חזר החסיד אל הרבי ר' בונם וסיפר לפניו דברים כהוייתן שאין לו היכן להיות בליל הסדר, בלית ברירה נתן לו הרבי ר' בונם רשות לסעוד על שולחנו.

בעת הסדר קיבל זה החסיד את מקום מושבו ליד הרה"ק ר' איציק'ל מווארקא זי"ע, והנה באמצע עריכת הסדר נכנס איזה 'פולישע קאזאק' (קוזק פולני) ודיבר עם הרבי ר' בונם בשפת פולין, והיו דבריהם על עניינים פשוטים כמו מחירי התבואות וכו', וכך גם ענה לו הרבי ר' בונם בשפת פולין. השתומם אותו חסיד שישב שם על המראה, ולא הבין כלל מה קורה כאן. פנה החסיד אל הרה"ק מווארקא שישב לידו, ושאל אותו מה זאת? ענה לו הרה"ק מווארקא: 'דו זעהסט איינעם, איך זעה א אנדערן, און דער רבי זעהט נאך א אנדערן!' (אתה רואה איש אחד, ואני רואה איש אחר, והרבי רואה איש אחר לגמרי!).

הרה"ק הרבי ר' בונם מפרשיסחא אמר פעם: 'זענן משיח וועט קומען, וועט מען זיך האלטן ביי די פויסטן פאר געלעכטער' (כאשר משיח יבא, יאחזו האנשים את עצמם מרוב שחוק, - כדרך בני אדם ששוחקים בחזק). וביאר את דבריו בהיותו מונה והולך כמה דורות לפניו, שהיו בהם צדיקים גדולים וטובים, ובדורם לא בא המשיח, וסיים: 'און צו מיר - בונם, וועט ער קומען...' (ואילו